

کرم کیمی

۱۹۵۷ - جی ایلده «سون اوتوبوس» شعرینده ناظم حکمت یازیردی:

باخیرام باشیمی قالدیریب ایشدن،

قارشیمایا چیخیر کچمیشدن،

بیر سۆز، بیر قوخو، بیر ال ایشارەسی

سۆز- دوستجا، قوخو- گۆزل، ال اندن- سئوگیلم

کدرلندیرمیر آرتیق منی خاطرلرین دعوتی

خاطرلردن شیکایتچی دنیلیم.

شاعیرین ۵۵ یاشیندا حاصل ائتدیگی بو مودریک آرخایین لایق یقین کی، هامییا نصیب اولمور. شخصاً من خاطرلردن شیکایتچی دنیلیمسه ده، اونلارین دعوتی منی کدرلندیریر. و ایشدن باشیمی قالدیریب کچمیشده بویلا ندیقجا قارشیمایا عزیز سسلر، اونودولماز سۆزلر، صؤحبتلر، گۆروشلر چیخیر. ناظم حکمتله باغلی خاطرلریم عؤمرومون ان مونیس، ان قیمتلی گونلریندن، ساعاتلاریندان دیر. بیر چوخلاری کیمی منیم ده حیاتیما ناظم اولجه شعرلری ایله داخل اولدو. او، هله تورکیهده ایدی، محبسهده یاتیردی، آما بیزیم ائوده اونون حاقیندا چوخ دوغما، محرم بیر آدام کیمی دانیشیردیلار. عؤمرومده ایلك دینلهدیگیم ایکی کیتابدان بیری « کوراوغلو» داستانی، ایکینجیسی «گو نشی ایچنلرین تورکوسو» ایدی. اوخودوغوم دنیم، دینلهدیگیم دنیم. چونکی هر ایکی کیتاب اسکی الیفبا ایله چاپ اولونموشدو. و او زامان من نه اینکی اسکی الیفبانی، عومومیتله، یازیب-اوخوماغی بیلیمدیم. هله مکتبه گتتمیردیم. بو کیتابلاری منه آنام اوخویاردی. او واختدان بری «چنلی بئلدان سنی دنیب گلمیشم، آلا گۆزلوم، قیز بیر چکلیم، قیرات گل!» میصرالاری ابدیلیک اولاراق عؤمرومده گیردیگی کیمی، «دوشونن بنینی موسکوا ایسه اولکهمیزین، تازە قان داغیدان قلبی دیرباکی» سطرلری ده حافیظهده همیشه لیک یئر توتدو. ناظم «اولکهمیزین» دنیردی، چونکی او، تورکیه کیمی سوونتئر اتقاقینی دا اوز وطنی ساییردی. بیز ده ناظم حکمتی اوز شاعیریمیز حساب اندیریک. ۱۹۲۸ - جی ایله باکیدا نشر اولونان «گو نشی ایچنلرین تورکوسو» دونیانین بوتون دیلرینده یوزلرله اثری چیخیش ناظم حکمتین ایلك کیتابی، ایلك سئوینجی ایدی. و بو کیتاب آذربایجان ادبیاتینین دا فاکتی اولموشدور، شعریمیزین اینکیشاقینا گوجلو تاثیر گؤستر میشدیر. ناظم حکمت بؤیوک تورک شاعیری اولدوغو قدر ده بؤیوک آذربایجان شاعیری ایدی. او هامییزین معنویاتیندا درین ایزلر بوراخمیش بیر صنعتکار دیر. ناظم حکمت اولکهمیزله، رئیسوبلیکامیزلا قیریلماز تنلرله باغلی ایدی. ۱۹۲۷ جی ایله ایلك دفعه باکی یا گلیمیش و ۳۰ ایل سونرا یئنه او یوللاردان کچمیش، تامامیله دگیشمیش حیاتا حئیران - حئیران باخاراق، گنجلیگی نین شهرینه قایتمیش، «دنیزه دؤنموشدور». ۱۹۲۷ جی ایلدن عؤمرونون آخیرینا دک ناظم دنمک اولار کی، هر ایل باکی یا گلردی و هر گلیمیشده بیزیم انوین قوناغی اولاردی. منیم ناظم حکمت حاقیندا خاطرله دانیشماغیم بلکه بیر قدر قریبه گؤرونه بیلر. ایلك دفعه اونو گۆرنده ۱۹ یاشیم، ناظم اولنده ۲۵ یاشیم وار ایدی. طبیعی کی، ناظم له نه دوست، نه همصؤحبت اول بیلردیم. تز هجه چاپ اولونماغا باشلامیشدیم، آنجا هنج بیر یازیمی نه من اونا اوخوموشدوم، نه ده گومان کی، او اوزو اوخوموشدو. آما او، عایله میزین عزیز آدامی ایدی، آتامین یاخین دوستو ایدی. باکی یا گلنده دنیدگیم کیمی، مطلق بیزه گلردی و بیزیم ده موسکوا یا یولوموز دوشنده مطلق

اونونلا گۆروشدیک، ائونه باغینا قوناق گنردیک، یاخود اوزو اکبر بابائوله بیرلیکده مئهمان- خانایا، نۆمرهمیزه گلردی. خاطرملر کینو لئنتی کیمی بیر- بیر گۆزومون قاباغیندان کئچیر. ناظیمین ایلك دفعه باکی یا بیزه گلمگی یادیم دوشور. او، آغیر اورک خسته‌لیگی کئچیرمیشدی، اودور کی، اوچونجو مرتبه چتین‌لیکله چیخیردی. مرتبه‌لرین آراسیندا اونون اوچون ایستول قویولموشدو، ناظیم اوتوروب دینجینی آلیر، یئنه ده قالخیردی. اوندان بنش یاش بؤیوک اولان بولبول ایسه پیلله‌کنلری بیر گنج چنویک‌لیگی ایله چیخیردی. آتام: «ماشاللاه، بولبول قارداش پیلله‌کنلری نه تنز چیخیر سینیز»، دندی. بو زامان بولبول بیر اوشاق دجل‌لیگی ایله پیلله‌لری یئنین ائنیب عئنی گومراهلایلا بیر ده قالخدی. او مجلسده ناظیمدان و بولبولدن باشقا میکاییل رفیعلی، ثابت رحمان، جعفر جفروو، اکبر بابائو و ارایدی. اونلارین هنج بیرری قالماییب. رسول رضا دا، نیگار رفیع‌بیگلی ده یوخدورلار. اولسایدیلار بو خاطرملری یقین کی، من یوخ، اونلار یازاردی. او آخشام بولبول «سنگاه» تصنیفلرینی اوخویوردو. ناظیم حکمت ده بوتون مجلسده کیلر کیمی وائنه اولموشدو. ناظیم حکمت دئییردی کی، آذربایجاندا، تورکیه‌ده، عومومیتله شرفده بیر چوخ موغنیلر اوخویارکن سۆزلری انله تلفوظ ائدییرلر کی، بیرجه کلمه آنلاماق اولمور. بولبولون بیر مزیتی ده اوندادیر کی، هر سۆزو دینله‌یجی‌یه بیرجه- بیرجه چاتدیریر. و ناظیم بولبولون ایندیجه اوخودوغو بیاتینی تکرار ائدیردی: «یاغرام یاغیش کیمی، اسرم قامیش کیمی، اوغلانا قیز یاراشیر، خنجره گوموش کیمی»، «نه گۆزل دیر» دئییردی «بایلدیم»، دئییردی. مجلسده کیلردن ایکی نفری، میکاییل رفیعلی‌نی و سولئیمان روستمی ناظیم باکی یا ایلك گلشیدن- ۱۹۲۷- جی ایلدن تانی‌بیردی. اونلارلا بیرلیکده او دؤورو، او زامانین آداملارینی یادا سالیردی.

بیر گون آتام ناظیم حکمتی جعفر جاببارلی‌نین مزارینا آپاردی. قبری زیارت ائتدیکدن سونرا سونا خانیم جاببارلی هامینی ائولرینه دعوت ائله‌دی. یادمدادیر، جعفر جاببارلی‌گیلده اکبر بابائو ناظیمه «آیدین» دان پارچالار اوخویوردو. کیمسه دندی کی، «آیدین»، «قریبه آدم» آ اوخشاییر. ناظیم در حال: «آیدین» «قریبه آدم» آ یوخ، «قریبه آدم» «آیدین» آ اوخشایا بیلر»، دندی. البته، «آیدین» «قریبه آدم» دان چوخ- چوخ قاباق یازیلیب. آما شوبه‌سیز، ناظیم «قریبه آدم» ی یازارکن «آیدین» لا تانیش دئییلدی. ایکی بؤیوک صنعتکارین یار ائدیگی اثرلرین هارا داسا بیر- بیر ی ایله سسلشمه‌سی طبیعی دیر. آنجاق ناظیمین وئردیگی دوزلیش بؤیوک شاعیرین، بؤیوک اینسانین کار اکتترینه خاص اولان حساس‌لیغین، نجیب‌لیگین، تواضع‌کارلیغین تظاهورو ایدی. «تواضع‌کارلیق»، «تظاهور» سۆزلرینی یازارکن دوشونورم کی، یقین ناظیم بو سۆزلری بگنمزدی. او، دیلیمیزین غلیظ عرب- فارس سۆزلریندن تمیزلنمسه، خالقین دانیشدیگی طرزه یاخینلاشماسی‌نین طرفداری ایدی و بو باره‌ده همیشه دقیق فیکرلر سؤیله‌ییردی. ناظیم حکمتین آذربایجان ادبیاتینا گوجلو ماراگی و ارایدی. فضولی‌نین «منم کی، قافیه سالاری کاروانی غم» میصر اعی ایله باشلانان شعری اونون دیلینده خصوصی بیر آهنگله سسلنیردی. آشیق علسگرین «چرشنبه گونونده چئشمه باشیندا، گۆزوم بیر آلاگۆز خانیم دوشدو» میصر اعلارینی چوخ بگنیر، «آندی موژگان اوخون» ایفاده‌سینی ایسه هنج جور قبول ائتمیردی. صابیرین «هاردا موسلمان گۆرورم، قورخورام» شعری دیلینین ازبری ایدی. معاصر آذربایجان ادبیاتینی دقتله ایزله‌ییردی و بو ادبیاتدا نه‌ی و کیمی تقدیر ائتدیگی اونون اوزونون یازیب چاپ ائلندیردیگی مقاله‌لریندن یاخشی معلوم‌دور. ناظیم حکمتین

آذربایجان ادبیاتی ایله باغلی بیر نیتی ده وارایدی، آما ندنسه باش توتمادی. بو نیتی حاقیندا آتاما و انور ممدخانلی یا دانیشدیغی یادیمدایر. ناظم م. ف. آخوندفهن «آلدانمیش کواکیب» پوئستینی پیئس شکلینده ایشله مگ ایستیهیردی. آما سوژنتی مو عاصیرلشدیرمک فیکرینده ایدی (مولیئرین «تارتوف» و نو مو عاصیرلشدیردیگی سایاق). «آلدانمیش کواکیب» ده کی بیر فیکیر جماعتین یوسیف سراجدان گیلنی ائدیپ: «بو نجه پادشاهدیر کی، هنج کسی آسمیر، کسمیر» فیکری ناظمه سون درجه آکتوال و معاصیر گورونوردو. آخیرینجی دفعه باکیدا بیزه گلنده ناظم آرتیق پیلله کنلری داها راحت، داها ایناملا قالخیردی. هم کچیردیگی اینفارکتین یارالاری ساغال میشدی، هم ده واختی ایله اونا طیاره ایله اوچماغی، چوخ حرکت ائله مگی توصیه ائتمیش حکیم لردن فرقلی اولاراق باشقا بیر حکیم عکسینه، آنجاق طیاره ایله اوچماغی، چوخو حرکت ائتمگی، بیر سوزله تام آکتیو حیاتلا یاشاماغی مصلحت گورموشدو. ناظم ائله بیل جاوانلاشمیشدی، گومراه لاشمیشدی، اونسوز دا دایم ایشیق ساچان بو آدام داها دا ایشیقلاشمیشدی سانکی. بلکه بونا سبب ناظمین آخیرینجی سئوداسی ایدی، «ساچلاری سامان ساری سی، دیوم سوز، بویوک اینسانین سون عشقی، سون آغری سی». بیزه حیات یولداشی وئرا تولیاکوا ایله گل میشدی. ناظمین گومراهلیغی، نیکبین لیگی، ایشیغی هنج کسین گوزوندن یایینمیردی. بو باره ده اوندانیئنده ناظم وئرا دا باشا دوشسون دئییه روسجا، اوزونه مخصوص شیرین لهجه ایله جاواب وئیریدی: «یا کاک لونا، اتتا اونا سولنتسه، یا آتراژ ایو بیئو سوئت». سوگی ناظمین دیلینه همیشه گولدوگو کوهنه تشبهنلری گتیر میشدی. ناظم حکمتین اوواتیندان، داورانیشیندان دویماق اولموردو کی، بو سوگنین ایکنجی اوزو، ایشکنجلی، آغری لی، فاجیعلی طرفی ده وار. بونو شاعیر اوزو دقیق ایفاده ائدیپ: قیسقانچ لوق لارین ان دهشتلی سی اوزوندن دفعه- دفعه گنج، سوگیلین سندن سونرا کچهجک گونلرینه قیسقانماقدیر.

۶۰ ایلدن بیر آز آرتیق یاشادی ناظم. بو آتمیش ایلین دورد ده بیرینی، اون بنش ایلینی محبس لده کچیردی. اوزو آزادلیقدا اولان ایللرده اولکه سینده شعر ی دوستاق اولدو، کیتابلاری یاساق اولدو، آدینی چکمگی قاداغان ائدیله. ایللره اونا هدهله دیلر، ساختا مجله لره اساس لانا «قانونی» اولوم حؤکو ایله، یاخود تدبیرله قورولموش «تصادفو اولومه»، اوتوموبیل قضاسی، جانی بیچاغی، سرخوش قصدی... ساتقین بورژوا ژورنال یستلری، جاهیل ادبیات تور- تۆکونتولری، پاخیل «شاعیر جیکلر»، اونا نده ایتیهام ائتمه دیلر، اونا نه بو هتان آتمادیلار؟ بو اتهاملارین ان «یومشاق لاری» ادبی طعنهلر ایدی، کلاسیکلری اینکار ائدیله، میلی شعر وزنلرینی قیریر، کیمی سه تقلید ائدیله. درک انده بیلمیر دیلر کی، ناظم سوییه ده شاعیر، کلاسیکلری تکرار انده بیلمز، او اوزو کلاسیک دیر. آنلایا بیلمیر دیلر کی، ناظم میقیاسدا شاعیرین میلی ادبیاتا گتیردیگی وزن آرتیق بو ادبیاتین دوغما وزنی مؤوعینی قازانیر. قانمیر دیلر کی، ناظم اولچوده شاعیر هنج کسی تقلید انده بیلمز و اوزو ده تقلید اولونماز دیر. بلکه ده قانیر دیلر، قانماق ایسته میر دیلر.

۶۰ ایل عرضینده تورک مطبوعاتی نین ناظم حکمت حاقیندا یازدیقلاری بیلا تانیش اولدوقدا قوتبدن- قوتبه قدر اوزاق موختلیف رایلر و قیمت لره قارشیلان شیرسان. «تورکیه ده ایندییه قدر کچن شاعیر لرین ان بویوگو ناظم حکمت دیر» (نوروللا آتاج) فیکریندن ناظمی ان رزیل، ان ایرنج، ان آلچاق کوچه سویشلریله تحقیر ائدن فوحش لره قدر هر نؤوع، هر چئشید یازییا راست گلکم مومکوندور. آما بو رای، قیمت فرقلرینین

قارماقاريشيغى ايجينده ده معين بير نتيجه حاصل اولور: ادبى حياتدا معين مؤقعلرى و دگرلرى اولان يازچيلار، مفكورەسیندن، عقیدەسیندن، ائستتتيك ذوقوندن آسیلى اولمايلاق هر حالدا ناظمین اولچو میقیاسینی بیلیرلر. ناظمه قارشى ان آبیرسيز، حیاسيز، اینصافسيز هوجوملار اندنلر ایسه آدلاری هنج کسه بللی اولمایان جیزماقار اچیلار دیر. ادبیات تاریخی نین هانسی کونجونه-بوجاغیندا آدلاری قالاچاق سا محض انله ناظمه گۆره قالاچاق. بؤیوک شاعیره لکلر یاخدیقلارینا گۆره لعنتله یاد اولوناجاقلار.

ناظمین ادبیات عالمینه آتیلدیغی ایلک گنجلیک ایللرینده اونون ایستعدادی قیمتلندیلمیشدیر. هله ۱۹۳۰- جو ایلده صدری اثرتم یازیردی: «یئنی بیر سس وار: ناظمین سسی... ناظم شاعیر دیر و تئخنیقادا، ذوقده، ایچده یئنی بیر شاعیر دیر. ناظم یئنی نین ایفادهسیدیر. اونون میصر اعلاری روحون و سسین حوریتیندن باشقا قایدا تانیماز... ناظمین میصر اعلاری نفس آلیر».

تورک نثرینین باشقا گۆرکملی نمایندهسی صباح الدین علی ۱۹۴۱- جی ایلده حیکمه گۆنردیگی مکتوبوندا یازیر:

«ناظم، سنین یالنیز دوستون اولماقلا دئییل، سنینله عئینی عصرده یاشاماغیملادا ایفتیخار اندیرم».

ناظم حبسه یاتارکن بئله نه فعال اجتماعی چالیشلاریندان، نه قاینار یارادیجیلیغیندان قالیردی. محبسه او چوخ آکتیو شکیلده معاریفچی لیک ایشیله، بیر نؤوع پئداقوژی فعالیتله ده مشغول اولوردو. موختلیف واختلاردا، موختلیف جزا اولرینده اونونلا محبوسلوق چکمیش ایبراهیم بالابانین رسام، اورخان کمالین یازیچی اولماسینین سببکاری ناظم دیر. شاعیر هر ایکی سینین فیطری ایستعدادینی دویموش، بو ایستعدادلارین یونونو دقیق موعینلشدیرمیش، وئرگیلرینی دوزگون استیقاملاندیرمیشدیر.

اورخان کمال مشهورلاشانان سونرا ناظمه حصر انتدیگی شعرینده یازیر:

«سن منیم ماوی گۆزلو آرکاداشیم
قابیل دئییل اونوتماغیم سنی...»

دونیانی و اینسانلاریمیزی سئومگی سندن اویرندیم،
حکایه، شعر یازماغی
و کیشی کیمی قووغا ائتمگی سندن اویرندیم...

«۱۹۴۳»

ناظمین آچدیقى یوللا آدیملایان، چوخ ایستعدادلی و افسوسلار کی، دونیانی چوخ اثرکن یاشیندا ترک ائتمیش اورخان ولی بؤیوک اوستاد حاقیندا بئله دئییر:

«بو آن اوروپادا تانینان بیر تک شاعیریمیز وار- ناظم حیکمت. او دا بیزه گۆره تانیمیر. بیز: آمان، کیمسه دویماسین، بیلمه سین- دئییریک. آما فایداسی یوخدور: دویموشلار، بیلمیشلر، تانیمیشلار».

ن. حیکمت آمالین نین داوامچیلاری، موترقی تورک یازیچی و شاعیرلریندن عزیز نسینین، یاشار کمالین، فاضیل حوسنو داغلارجانین، ملیک جئودت آندیین، هالدون تانترین، اوقتای آکبالین و باشقالارینین بؤیوک اوستادا محبتلری و حورمتلری طبیعی دیر. آما ناظمین دگرینی، اونون «تورکجهنی گۆزللشدیرمه سینی» (ضیا

گۆی آلپ)، «تورک شعرینداه قودرتینی اثبات ائتمیش و صنعت ساواشیندا ظفر بایراغینی چوخ اوجا بیر تپهپه تاخماسینی» (خالید ضیا اوشاقلی گیل)، «اورژینال لیق، ایلهام و قودرت باخیمیندان شاه اثرلر دئیله بیلجهک پارچالار یازدیغینی» (خالیده ادیب آدی وار)، «ناظیمدن سونرا یئنی نسیلدن هنج بیر شاعیرین بو شوهرته چاتا بیلمه سینی» (یاقوب قدری قاروسمان اوغلو) اعتبار اف ائدن موختلیف شاعیر، ادیب و موفکیرلر اجتماعی-سیاسی آماللاری، انستنتیک و فلسفی باخیشلاری، ذوق، اوسلوب صنعت آنالییشلاری اعتباریله ناظیم حکمتدن چوخ اوزاق ایدیلر، بعضن تام عکس قوتبدا دایانمیشدایلار. تورک ادبیاتین کلاسیکی عبدولحق حامید دئییر کی، «ناظیم حکمت بیگ مندن یانلیش سیز بیر صحیفه اوخویا بیلمز، منی آنایاماز... آنلامادیغی حالدا ننجه تنقید انده بیلر؟ اما من حاق تانیان آدامام... ناظیم حکمتی اوز ژانریندا بگنیرم. ایستعدادی وار... بوتون بو سیناتلاری من ۱۹۶۷- جی ایله ایستانبولدا چیخمیش «ناظیم حکمت تورک باسینیدا» آدی کیتابدان گنیریم.

تورک مطبوعاتین ناظیم حاقیندا وئردیگی، موختلیف یازی لاری ایچینه - آلمیش بو کیتابی ورقلمک ناظیمین طالعی، یارادیجی لیق یولونو، بلالی باشینین چکدیگی عذابلاری قاور آماق باخیمیندان چوخ عبرت آمیزدیر. کیتابدا جور بجور جیزما قاراجی لارین شاعیر حاقیندا کوللی میقداردا فؤحش و بؤهتانلاری دا توپلانیب. ناظیمین موباریز ملرده، قووغالاردا کئچن، کرم کیمی یانا- یانا یاشانیلان مشقتلی عؤمرونو داها یاخشی باشا دوشمک اوچون، اونون ایلر بویو نهلر چکدیگینی و کیملرله قارشیلانمیشدیغینی دویوب درک ائتمک اوچون بو نادان فیکیرلرله تانیش لیق سون درجه اهمیتلی دیر. کیتابدان بعضی پارچالار:

بیری سی (ناظیم حاقیندا یازیدا بو جاهیللرین آدلارینی بئله چکمک ایسته میرم) فیکرینی بئله ایفاده ائدیر: «مثلاً منه فوتوریتت بیر شاعیری سئومجکسن و خوشلانا جاقسان و یاخود دا ناظیم حکمتین شعرلرینی آقیشلایا جاق سان دنمک، منی اولدورمگه برابر دیر». (ص ۲۰).

«ناظیم حکمت شاعیر دیر، فقط بویوک شاعیر دئییل. بو تورپاقدا دوغولموشدور، فقط تورک دئییل. حسرت شعرلری یازیر، فقط صمیمی دئییل. مملکت چی گورونور، فقط یوردسئور دئییل» (ص ۱۸۷)

«ناظیم بو میللتین، بو خالقین، بو وطنین، بو تاریخین اوزونو آغاردان دئییل، قارالدان دیر. هم ده بو ائله- بئله قارالردان دئییل، یاغلی قارادیر».

«او، بوتون تورک ادبیاتی گوز اونونده توتولورسا، آنجاق اورتا درجهده بیر شاعیر دیر» (ص ۲۵۴)

«ناظیم هر شئی اولای بیلر، فقط تورک اولای بیلمز... تورک دیلینی و مدنیتینی زنگینلشدیرمه سی ادعاسی بوسوتون بوشدور» (ص ۱۸۷).

گوجسوز حیددتن، اقتدار سیز حسدن، ایچلرینی گمیرن، دیدیب- تۆکن پاخیل لیقدا، گوزگوتورمه مکن توره میش بو یازی لارین مؤلفلری ناظیم حکمتدن، اونون دیری سیندن و اولوسوندن (فؤحش لرین بیر قیسمی شاعیرین وفاتیندان سونرا یازیلیب) نه ایسته ییر دیلر، نه وئرمیش دیلر اونا آلا بیلیردی لر؟ بو موخافیظه کارلاری، مورتععلری، «ساغچیلاری»، تورکلرین اوز تعبیرینجه «گنری چیلری» ان چوخ غضب اندنیرن ناظیمین کومونست اولماسی ایدی. محض ائله بونا گوره ده تورکیه نین او زمانکی باش ناظری سولئیمان دمیرل شاعیری تورک ادبیاتیندان آیرماغا جهد اندهرک مجلس کورسوسوندن بیانات وئیردی، «او غلونو

تورکيه کومونېست پارتياسينا امانت ائتميش ناظم حکمت وطن شاعيري اولاً بيلمز».

طبيعي دير کي، مورتجع سياسي عقيدهلردن محافظهکار صنعت باخيشلاري دوغور. ناظم دونيا گوروشونو، سياسي غايهسيني بگنمهنلر اونون شعرينه، پونتيک اولوبونا دا اغيز بوزوردولر. «عجبا، بو ناظم حکمتوف يولداشين (آيدين دير کي، «حکمتوف» و «يولداش» سوزلري ريشخندله ايشلهديلير- آ.) صنعت ده نه دگري وار؟ بعضي آوارالار طرفيندن عصرين ان يوکسک شاعيرين اولدوغو بئله ادعا ائديلن بو سانچو پانجونون شاعيرليگي حقيقتن ۱۰۰ نومرلهي ديرمي، منه سورارسينيز سا؛ صيفيردير. شعر وزنلي و قافيهلي اولار. بئله اولمايان يازيلار نثر دئيلر» (ص. ۱۱۵).

دئمهلي، ناظمين بير سوچو دا وزن و قافيه احکاملارينا ريعايت ائتمه مگينده ايميش. «آخي (۲۵- ۲۶ هنجالي ميصراعلار (!) يازيلان شعرلرين (!) - نيدالار يازي مؤلفي نين دير- آ.) نه قدر دادسيز اولدوغونو هر کس آنلاميشدير» (ص. ۲۵۴)

ناظم بو سايق هوجوملار چوخ گنج ياشلاريندان آليشميشدي و اونلاري جاوابسيز قويموردو. اوزو ده سوز آلتيندا قالان ادام دئييلدي. واختيله بير تورک گنئرالينين: «ناظم، اليمده اولکي ايختياريم اولسايدى سنى دار آغاجيندان آسديرار، سونرا آلتيندا هونکور- هونکور آغلايارديم»- سوزلرينه جاواب اولراق دئيمشدي، «پاشا، منيم ده اليمده ايختيار اولسايدى، سنى آسديرارديم، اما آغلاييب ائله مزديم». سربست شعره قارشى هوجوملارا، جاواب اولراق ناظم اوز صنعت عقیدهسینی بئله ايضاح ائديردي، «شعرله نثري، حكاينى، رومانى، تئاترو و سايرهنى آييران شئى، بيرى سنين وزنلى و قافيهلى اولماسى، ديگرلرينين وزن سيز و قافيه سيز اولماسى دئييلدير. هنجا وزنلى، قافيهلى يازيلار واردير کي، شعرله هنج بير علاقهسى يوخدور. شعر، رومان، حكايه و سايره كيمي ادبيات شؤعله رينين بيرينى ديگريندن نيسبى اولراق آييران شئى، شكيلدن زياده موحتوا، هاوا، درين ليگى، ميقياس فرقيه و حاصل فيكير و حيس ساحه سينده گوردوگو- ايشدير».

۱۹۲۹- جو ايلده يازيلميش بو سوزلردن اوتوز ايل سونرا ناظم بير يونان شاعيريله موباحيئه زامانى، همين شاعيرين «قافيه سيز شعر باشيندا ساچي اولمايان قادين بزر»،— فيكرينه جاواب اولراق: «يئرلى- يئرسيز قافيه نيميش شعر ايسه صيفتي نين هر يئر بنده توک بيتن قادين بزر»، دئيمشدي. (بو موکاليمه نى منه واختيله اكير باباينو داتيشميشدي).

ناظمين بدخالاري او قدر جاهيل و نادان ايديلر کي، اونلار لا نظري موباحيئه لره گيريشمگه دگمزدى. شاعيرين کولگه سيني قيلينجلايانلاردان بيرينين عوامليق درجه سيني تعيين ائتمک اوچون بيرجه مثال كيفايت دير. ناظم شعرلرينين بير بنده تورکمن قاييق چي سيني بوددا هيکلينه بنزدير... شاعيرين بو «بويوک سهوينه» ايراد توتان تنقيدچي: «اوخوماق لازيمدير، يولداش! دئيه اونون باشينا عاغيل قويور، بوددا ديني تورکمنيستانا تاريخين هنج بير دنورونده گيرمه ميش دير».

باشقا بيرى سى ناظمين ان گوزل ميصراعلاريني مثال چکير:

ياشاماق بير آغاج کيمي تک و حور

و بير اورمان کيمي قارداشجاسينا

و بوندان سونرا اوزون- اوزادى آغاجلارين تک بيتمه سى و مئشه ده اولماسى حاقيندا علمى مولاخظه لر

گتيرير، شاعيرين «كەمساولدېغىنى» ايفشا اندير. «بۇيوك شاعير دېلى چوخ گۈزل ايشلەمە بيلن شاعير دير. ناظيم حيكمت دېلېمىزە نە قازاندير ميش دير؟ هئچ نە. عكسینە، اصلى، كۆكو اولمايان كەلمەر گتير ميش دير. او سربست نەزمە قورشانماقلا و يئنى مۇوضوعلار گتير مەكلە ايختياللاچى و بيخىجى بير داورانىش گۇسترميش دير، اما سربست نەزمە تورك ادبياتى اوچون يئنى اولمادىغى كيمي، مۇوضوعلار دا آختارما و كويپادير». شاعيرى نامىق كمال و باشقا كلاسىكلرى اينكار ائتمەكده، سربست نەزمىلە، قافييلرلە تورك شعرىنى پوزماقدا گوناھلاندير ماقلا برابر تقليدچى ليكده دە تقصير لندير يرديلر. بدخالار يئنين رايىنجه كيمي تقليد انديردى ناظيم؟ البته مياكوفسكىنى. «مياكوفسكىنى نين تاثيرى آلتيندا قالدىغى و اونو كويپا ائنديگى» بارەدە سوآلا جاواب اولاراق ناظيم دئير: «هئجا وزىنى بوراخيپ «وزن سيز» يازى يازماغا باشلامامين ايلك نومونەسى «آجلارين گۈز بېكلرى دير». من بو يازىنى يازديغيم زامان روسجا بيلميرديم و مياكوفسكىنى نين آدىنى بئله ائشيتمه ميشديم... بو گون منى... مياكوفسكىنى تقليد ائتمەكده ائھام اندنلر اصليندە مياكوفسكىنى اوخوماميش و اونو تدقيق ائتمەميش اولانلار دير» ۱۹۳۷.

بو جاوابا باخمايلاق مياكوفسكى دن تاماميلە خبر سيز، ناظيم حيكمتى اوترى اوخوموش نئچە اهل قلم ايلدن ايلە، يازيدان يازييا، مقالەدن مقالە يئنه تقليدچى ليكەن، سۇز آچير.

«ناظيم حيكمت مشهور قيزيل شاعير لردن مياكوفسكى و يئسنين كيميلرى تقليد ائندى. ادبى دگرى نە؟» ۱۹۵۱- جى ايلدە يازيلميش بو سۇزلرين صاحى گۇرونور مياكوفسكى دن باشقا يئسنين دە آدىنى ائشيديميش. يالنيز آدىنى ائشيديب، چونكى اوخويا بيلسەيدى گۇرردى كى، ناظيم حيكمتلە سترگى يئسنين تاماميلە بامباشقا شاعير لردير.

«ناظيم حيكمت بۇيوك تورك شاعيرى، حتى بۇيوك شاعير دئيدلير، مياكوفسكى و باقر يتسكىنى تقليد ائتمك بير كيمسەنى بۇيوك شاعير اندە بيلمز». ۱۹۶۷- جى ايلدە بو سۇزلرى يازان ادام باشقا بير سوونت شاعير يئنين باقر يتسكى نين دە آدىنى ائشيديميش (واختيلە باقر يتسكى ناظيمين شعزلرينى روس ديلينە چؤيريب). ناظيمى تقليدچى ساينلار، تورك ادبياتينا «آنادولونون سسنى دئيل روس ايستئپلرينين يئلرينى» گتير مەكده اتهام اندنلر، اۇزلرينى و تئپرور، تورك پاتريوتو، ميللتچى حساب اندنلرين بعضيلرى فرانسائين اونونجو درجەلى بولوار يازيچيسى اولان و ناظيم طرفيندن دامغالانميش پيئر لوتى قارشيسيندا قويروق بولاييرديلار: «تورك دوشمنى» فلان دئيه اوز توتما پيئر لوتيه.

آچيق دانىشماق گرگديرسە او سندن قات- قات آرتيق سۇدى بيزى.

او سندن قات- قات ياخين بيزە.

بو دا ميللت قهرمانلارى. بو دا اولارين ميللى غورورلارى.

سجيهوى دير كى، ناظيمە هجو شكلىندە يازيلميش شعزلرين بديعى سوييەسى دە سون درجە آشاغى دير. بونلار سون درجە ايبتيدايى، بسىط و داياز نەزمى بوشبو غازليق دير. اما باشقا بير فاكت دا سجيهوى دير. واختيلە ناظيمە قارشى بئله هجولردن بيرينى سونرالار جدى عاليم كيمي تانينان عبدولباقى گولپينارلى ياز ميشدير. او، ناظيمى تورك ادبياتينين عنعنلرينى اينكار ائتمەكده، كلاسكلرە نيھيلىست مونسايبتدە اتهام انديردى. نئچە ايللر سونرا ايسە ع. گولپينارلى ناظيم حاقيندا تامام باشقا فيكير سؤيلەيير: «كيم اينكار اندە بيلر كى، او يئنى

يۇپ-يىنى، فقط ايچىمىزده دويدوغوموز سسى دويدوردو بيزه. كيم اينكار ائده بيلر كى، اوندا دونيانى و اولكهميزى بولدوق بيز و گنتديكجه ده ايچدن بولوروق. اوندولان دونه نيميزى خاطر لادان او، ياشانان بو گونون شعيرنى يارادان او... حياتا و حقيقته باغلى تورك شعيرنى يوكسلدن گنج شاعيرلردن هانكى سى اونو اوخوماميش، هانكى سى اونا حئيران اولماميش و اعتراف ائديم كى، هانكى سى اونا ياخينلاشا بيلميشدير. اونون سسى عصرلر بويونجا تاريخين گريلميش تئلرلر يندن روحلارا بير چاغلان كيمي دولاجاق. اونون سسى زامانلار آشاجاق و اينسانلارى بير عوممان كيمي قاپلاياجاقدير».

ان قريبه سى، اوز زمانه سى نين پوپوليار شاعيرى اولان، «گوزلرين گوزلرينده سياحته چيخان» اورخان سئيفى اورخانين ناظيم حكيمته موناسيبتى دير. بو موناسيبت موختليف ايللر عرضينده، بعضن سه ائله بير ايلين ايچينده دفعه-دفعه كوكلو دگيشير. اورخان سئيفى نين باشقا-باشقا و اختلاردا و باشقا-باشقا قزئتلرده، درگيلرده يازديقلاريندان مثاللار كتيرك.

۱۹۳۲، «ناظيم حكيمت... شاپانى دقت بير شاعير...»

۱۹۳۷، «ناظيم نه ذوقو، نه دوشونجه سى، نه غايه سى بيزيم كينه بنزهر. قوتلى بير مدنيتى اولمادىغي اوچون هم صنعت ده، هم ده حياتدا بيزيم قبول ائتديگيميز بديعى و اجتماعى قيمتلرين هئچ بيرينه اهميت وئر ميب، حياتىنى بئله بيزيم حياتيميزين نيظامينا اويدورمادى، ايلك اونجه بير فانتازيا سايبلان جوشغونلوغو و قريبه ليكلرى گنتديكجه جدى و تهلوكله شكيل آماغا باشلادى.

ناظيم اوچون كومونيزم بير دندير. بير دفعه بو دينه اينانديقدان سونرا هئچ دگيشمهن اولونجهيه قدر كور-كورانا اونا صداقت گؤسترمك لازيمدير.

ناظيم حكيمت اوزان و معلوم اولان نوزم شكيللر ينى ترك ائتماكله- اثرلرينده بير پريشان ليق گوزه چاربير. صنعتين بير چور چيوه ايچينه قونماسى ضرورى دئيلىمى دير؟ هئچ بير صنعت اولچوسونو قبول ائتمهن صنعت نجه ياشايا بيلر؟»

۱۹۶۳، «ناظيم حكيمتين روحوندا دايم ايلك ميلليت چيلىك دؤرونون ايزى حاليندا بير مملكت حسرتى قالميشدير، حبسانادا يازديغي بير شعر، كومونيست ناظيم حكيمتين ايچينده بير ده مملكتين اوغلو شاعير ناظيم حكيمتين ياشاديغىنى گؤسترير:

بوگون بازار،

منى ايلك دفعه گوشه چيخارديلار،

عؤمر ومد ايلك دفعه گوى اوونون بو قودار ماندون اوزاق، بو قزدور ماوى، ۱-جى

بو قودار گننيش اولدوغويا شاشاراق قيميلدايمادان دوردوم،

بو عاييدا ايا دوشمك دالغالارا، نه حورريت، نه قاريم.

تورپاق، گوش و من...

بختياريم...»

۱۹۶۷. «وطن شاعيرى نه دئمكدير؟ ان بسيط معناسى ايله تورك وطنى ان چوخ سئون شاعير دئمكدير.

ناظيم هر شئيدن اۇنجه بير كومونىست پروپاگانداچىسى ايدى. شعرلرى ايله كومونىزمى يايماق. ايسته بيردى. بونلاردان بير چوخو شعر دئييل، ديوارلار ياپيشديريلان كومونىست آفئيشى دير... حورريت رنژيملرينده بو جور شاعيرلر «وطن شاعيرى» دئييلمز، «وطن خاينى» دئييرلر».

۱۹۶۷. «ناظيم بيزيم اولچولر يميزين چوخ اوستونده دونيا سوييه سينداه بويوك بير شاعير دير. كۇهنه بظم تنكنيكاسينى قيريب آنديغى دوغرو دئييلدير. او بو تنكنيكانى چوخ يئنى، چوخ گۇزل بير شكيله ايشلتمگى باجار ميشدير. ناظيمين يازيلارى ايچينداه صونعى و يابان چى هنج بير شئى اولماديغىنى همين آنلار سينيز. ناظيمين شعرلرى بيزيم دئييشيمزه، آنلاييشيميزا، دۇوقوموزا خالق شعرى قدر اويغوندور. بوگونكو يئنى شعر سادهه اسكى قالييلارى آتماقلا كيفايت لئير. يئرینه هنج بير شئى قويمور. هنج بيرى ناظيمله موقايسه انديله بيلمز.

آفئيش شعرلرينين هر چئشيداي پيس دير. ناظيم حيكمتى بويوك تورك شاعيرى اولراق قبول انتملى بيك، فيكيير و قناعتلرى نه اولورسا اولسون، اونو ادبيات كيتابلاريندان چيخارماغا بيز موقتدير دئييليك».

بو دابان- دابانا ضد مولا حيطه لر ين عيني بير آداما مخصوص اولدوغونا، هم ده سون ايكي سى نين عيني بير ايلده دئييلديگينه اينانماق چتيدير. آما بو بئله دير و بو محض بئله اولدوغونا گۇره دير كى، اورخون سئيفى ناظيمين بير كره تاپينديغى عقديه عؤمرو بويو صادق قالماسينى هنج جور آغلينا سيغيشديرا بيلمير. اورخون سئيفى نين «فيكيير فگيشمه لرى» بونونلا بيتيمير. انله همين ۱۹۶۷- جى ايلده «سون حواديت» قزئتيداه درج اولونموش و ناظيمه حصر اولونموش اوچونجو يازى سيندا يئنيدين كلله- ماياللاق آشير:

«آخشام» قزتى بيزه نه قدر آسان آلدادا بيله جگىنى سايير كى، ناظيمي ان بويوك وطن سئور تورك شاعيرى كيمي قلمه وئيرير. ناظيم توركيه نين اوزونو آغار ديميش. قيز مابينيز دا، گولمه بينيز ده! ناظيم حيكمت ان بويوك وطن شاعير بيميش! موسكودا بير رسمى مزار ليقدا ابديته غئيب اولان زواللى ناظيمين بئله بير ادعاسى بوخ ايدى. مالاسف ميلليت چى ليگه ساواش آچميشدى. ميللى دگرلر يميزى بيخماغا چاليشيردى».

اوزون ايللر بئله ادبى و اجتماعى موحيطده ياشاييب يازيق ناظيم. ناظيمه وئريلن اتهاملار باشقا دؤورلرده، باشقا اولكله رده، باشقا شرايطده ناظيمه بنزمه مين باشقا صنعت كارلار دا وئريليب. بويوك صنعتكارلار بير- بيرلرينه نه قدر بنزميرلر سه، اولار ين بدخاللارى، آياقلارينين آلتينى قازانلار بير او قدر بير- بيرلرينه اوخشايرلار. كين- كودور تده، عوام ليقدا، كم فورست ليكده... دوشونجه سوييه لرى، ايفاده طرز لرى، حتى اوسلوب خوصوصيتلر يله.

ناظيمه قارشى هوجوملار ين اساس ايستيقامتى اونو تورك خالقيندان، اونو روحوندان، عنعنه لر يندين آييرماق، اونو ميللى دگرلر ه نيهيلىست مونساييت بسله مين «وطن سيز» بير بشر او غلو كيمي، كوسموپوليت كيمي تقديم انتمك جهديله باغلى ايدى... «بو تورپاغين، نعمتلرين، اينسانلار ين قوخوسونو وئرمگه چالیشان ايلك شاعير يميز ناظيم حيكمتى» (اوكتاي آكبال) بير «كند يازى چى سى» بو ساياق تقديم اندير:

«ماياكوفسكى تقليد چى سى، ناظيم پاشاز اده حيكمت بين او غلو بو خالقين روحونو تمثيل انتمك دن چوخ اوزاقدير. او بو يوردو نه گزميش (اون بئش ايل محبسه باتان يازيق، مملكتى نجه گز هئيدى آ.) نه گورموش، نه ده دويموش دور... تيبىك «كند دئما فوگيياسى نين» نومونه سى اولان بو «نظريه» بئله داوام انديريلير: بيزيم

کیمی آبی انٹی کنلدره بۇیوین، بیر دام آلتیندا اؤگوزله برابر یاتاجاق، تندیرده بیشمیش قارا ایپکدن قیدا آلاجاق، ساکاریا اوواسیندا محمتجیکله چیگین- چیگینه دۇیوشهجک اولسایدی، او زآمان بیزی آنلایا بیلردی. و او زآمان آنلایاردی کی، بو تورپاغین دردی اونون تکرهلمهلرینده کی... قورو گورولتودان چوخ باشقادیر. ناظیم حکمتین شعرلرینده محلی رنک دئییلن شئین زررہسی گۆرونمور. صنعت اثرلرینین ساختالیغینی و دگر سیزلیینی گۆسترن ان بۇیوک دلیل بودور. هنج بیر جمعیتین و هنج بیر تورپاغین مالی اولمایان بو باغیرتیلاردا قوتلی بیر فیکیر و فلسفه آرماق دا آرتیق زحمت اولار» (ص. ۲۷۵)

ناظیمی تورک خالقیندا، شعریتدن، فیکیردن، فلسفه دن محروم ائتمکله اورکلری سوپوموردو... تورک شعرینی دونیا منیدانینا چیخاران، آدی عصرین بۇیوک صنعتچیلری ایله بیر سیرادا چکیلن، آنا دلیینی ان یوکسک بئین الخالق مجلیسلرده سسلندیرن ناظیمین شوهرتینه قیسقانیق و بونا گۆره ده بو شوهرتین اؤزونو بئله دانیردی:

«ناظیم حکمت دونیانین بۇیوک شاعیری دئییلدیر. ناظیم حکمت ادعا ائیلدیگی کیمی بوتون دونیانین تانیدیگی بۇیوک بیر شاعیر اولماقدان اوزاقدیر. دونیانین بۇیوک بیر شاعیری اولماق ائله آسان بیر ایشمیش کی.»

بوتون بو سفهلهره دؤزه بیلیمین عزیز نئسین: «دونیا عقل سیزدیرمی؟ دئییه سوال ائدیر» ناظیمین «ان گولوطرفی شاعیرلیگی نین دگر سیز اولدوغونو ادعا ائدیرلر. بئله بیر ادعا بوتون دونیانین عقل سیز اولدوغونو سانماق دئمکدیر. بو ادعا اولانلار ناظیمین اثرلرینین (۶۰ ديله چئوریلدیگینی، هر ديلداه بير چوخ دفعه نشر اولوندوغونو، گونلر کئچدیگجه ده داها چوخ یاییلدیغینی و بونون سببلرینی دوشونمهلیدیرلر».

ناظیم حکمتله و عزیز نئسینله باغلی بیر ائپیزود چوخ تاثیرلی دیر. ناظیم تورکییه دن چیخاندان بری عزیز نئسین اونو بیر داها گۆرمه میس، سسینی انشیتمه میشدی. ۱۹۶۶- جی ایله عزیز نئسین سوونت اتفاقینا گلیر.

(او سیرددان باکی دا میرزه جلیل یولئینده ایشتیراک و چیخیش ائدیر.) موسکوادا ناظیمین قبرینی زیارت ائدیر، شاعیرین منزلینده اولور. ناظیمین اولو موندن بیر آز قاباق سسینی یازدیغی کاستتی عزیزه هدیه وئریرلر. اورادا ایمکان تاپیب دینلهیه بیلیمیر. تورکییه قاییدارکن درحال یاخالییب پولیسه آپاریرلار، چامادانلارینی آختاریرلار، همین کاستتی تاپیب قورورلار. عزیز نئسین ناظیمین ایلردن بری انشیتمه دیگی دوغما سسینی، گۆزل شعرلرینی درین دوغویلا اوخوماسینی پولیس منطقه سینده، اونا دوشمن گۆزویله باخان امنیت ضابطلرینین آراسیندا دینلهیه، گۆزلی یاشاریر، یاریم ساعتدا اوچ قوتو سیقارنت چکیر. ضابطلر اونا باخیب گولورلار اونلار ناظیم شعرینین تاثیر گوجونو دویمایا قادیر اولسایدیلار، داها پولیسده نییه ایشله بیر دیر کی... عزیزه گولورلر. اثرلریله بوتون تورکییه نی گولورن عزیز نئسینه بو سفر ایسه عزیز نئسین گولمور، کولدورمور، آغلایر. بۇیوک دیدرگین ناظیمه آغلایر، اؤزونه آغلایر. نامیق کمالدان بیلماز گونئین ان دگرلی اوغوللاری زیندانلاردا، سورگونلرده، غوربتلرده، «اؤلومدن بئتر موهاجیرلیکده» چورون خالقین آجی طالعینه آغلایر.

هر شئی بو گوندن قوپارماق، قامار لاما ق ایسته ییلر گله جکدن یمان قورخورلار. اما «گله جک» کلمه نین ائله

فورماسىندان گۇرۇندوگو كىمى مۇتلقىدىر، لاپۇددور، اونون گلىشىنى ھىچ بىر قوھ ساخاليا بىلمىر. بعضن اوزاق گلهجگىن ھۆكمو، گومان ائىدىگىمىز حقيقتلر ائله بىل نسلين گۇزو قارشىسىندا تصديق اولونور. ناظم اونو تعقيب ائىدلرە توركيپىننن او زامانكى باش ناظرىندن بولوار قزىتىننن يالتاق رىئاكتوروناقدر اوزونو توتوب: «خالقىم، دىلېم ياشادىقجا منىم دە آدم ياشايدىق، اما سىزلىرى كىم ياد ائىدىك» دىيىردى. بو سۆزلر ائله بىر نسلين عۆمرو بويو ئىوتتا يىتتى. ناظمى تعقيب ائىدلر، شاعىرى پىسىكىدىر نلر يادلار كىمىن يادىنا دوشور؟ اىستىر باش ناظر اولسون، اىستىر اونون ادبى مدداھلار. ناظم ايسه ياشايدىر و دونيا دوردوقجا ياشايدىق. او، عصرىمىزىن ان اوجا زىرولرىدىن دىر. بعضن موباحىثە ائىدلر ناظم ۲۰ - جى يوز ايلين بىرىنجى مى شاعىرىدىر، ايكىنجى مى، اوچونجومو؟ شاعىرلىرى نۆمرلە مەنسىز اىشىدىر. ھەر بۇيوك شاعىر يالنىز اونون اوزونە مخصوص يۇرى توتور و بو مقامدا اونون ھىچ بىر شرىكى، اورتاغى، رقىبى يوخداور.

... ۱۹۷۵ - جى ايلدە اىستانبولدا اولدوم. نىچە مىن تارىخى اولان بو شەر منىم اوچون ان چوخ ناظمىمىن ھىكىمتىن آدى ايله، يارادىجىلىغى ايله باغلى ايدى. ناظمىمىن جۇئىز آغاجىنا چۇرىلدىكى گولخانە پاركىنا گىتتىم. ناظمىمىن لىپىھە دۇنوب كىچىدىكى بو غاز ايجىنى، دالغا اولوب چىرىلدىغى قادى كۇى ايسكلەسىنى گۇردوم، -سىنەسىندە قزىل كىمى گولە ياراسى اچىلمىش تورك گىنجىننن اولو دوشدوگو بايزىت ميدانىنى گزىدىم، اىستىقلال جاددەسىنى، قالاتارا ساي كۇرپوسونو، مودىرن مەھلەرى، كۇھنە چارشىلارى، گىنىش پروسپىكتلىرى، دار دالانلارى دولاشدىم. نە ناظمىمىن ھىكىمت كوچەسى گۇردوم، نە ناظمىمىن ھىكىمت مىدانىنى. نە ھىكىملى اوجالدىلىب اىستانبولدا نە موزىئى اچىلىب. شاعىرىن آدىنا نە مەكتەب وار، نە كىتابخانا، نە پارك، نە تئاتر، نە موكافات. اوزاقدان كىمى فىتى ائىشىدىلر. بو غاز ايجىندن گىمى كىچىر. «ناظمىمىن ھىكىمت» گىمىسى. سوونت گىمىسى.

ناظمىمىن مىصر اعلارى يادىما دوشور:

۱- جى شاعىرى جىننە قويموشلار،

دە مەلكوتىم» دىمىش.

بىر دە باشقا مىصر اعلار «كرم كىمى» شەرى سىلنىر قولاغىمدا:

سەن يانماسان، مەن يانماسام،

بىز يانماساق،

نىچە چىخىر قارائىلقلار آيدىنلىغا.

۱۹۸۲—۱۹۸۵.

عرب الېفباسىنا كۇچورولدو - مىم. الاردىبىلى